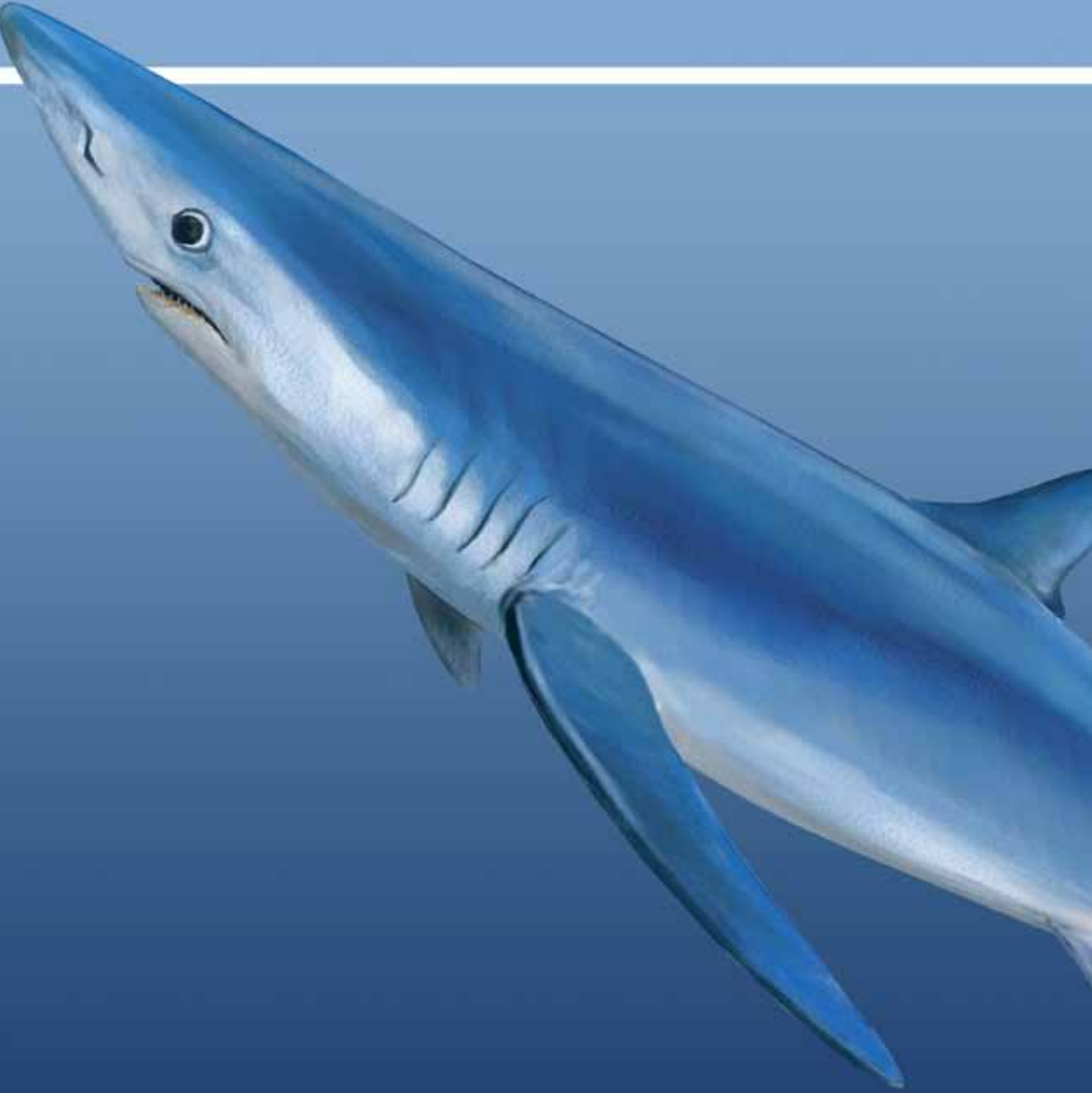
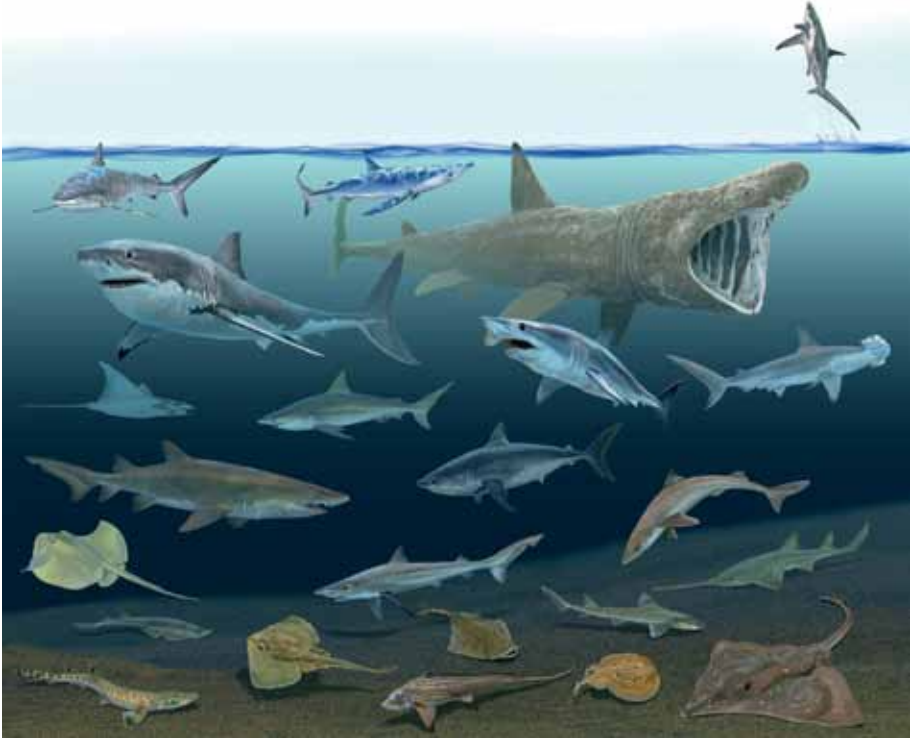

AKDENİZ'DEKİ KIKIRDAKLI BALIKLARIN KORUNMASINA YÖNELİK EYLEM PLANI

AKDENİZ'DEKİ KIKIRDAKLI BALIKLARIN KORUNMASINA YÖNELİK EYLEM PLANI

Not: Bu dökümanda kullanılan gösterimler ve materyallerin sunumunun hiç bir parçası, UNEP'in herhangi bir devlet, ülke, şehir veya alan ya da onların yetki makamları veya onların sınır ya da hudutlarınınin sınırlaması ile ilgili herhangi bir fikrinin ifadesini içermez.

© 2003 Birleşmiş Milletler Çevre Programı (United Nations Environment Programme - UNEP)
Akdeniz Eylem Planı (Mediterranean Action Plan - MAP)
Özel Koruma Alanları Bölgesel Faaliyet Merkezi
(Regional Activity Centre for Specially Protected Areas - RAC/SPA)
Boulevard du Leader Yasser Arafat
B.P.337 - 1080 Tunis CEDEX - TUNISIA
e-posta: car-asp@rac-spa.org
http://www.rac-spa.org

Bu eser kaynakça amacıyla şu şekilde atfedilebilir: UNEP MAP RAC/SPA. 2003. Action Plan for the Conservation of Cartilaginous Fishes (Chondrichthyans) in the Mediterranean Sea. Ed. RAC/SPA, Tunis. 56 pp.

Bu yayın tamamen ya da kısmen yeniden yazılabilir ve herhangi bir şekilde eğitsel ya da kar amacı gütmeyen amaçlarla, baskı sahibinden özel izin alınmaksızın, kaynağa atıfta bulunarak kullanılabilir. UNEP-MAP-RAC/SPA, bu yayının kaynak olarak kullanıldığı tüm yayınların bir kopyasını almaktan minnet duyacaktır. Bu yayın, herhangi bir ticari amaç için UNEP-MAP-RAC/SPA'dan yazılı izin almaksızın tekrar satışının yapılması amacıyla kullanılamaz.

Ekler kısmında yer alan Akdeniz kıyıdaki balıklarının çizimlerine ait telif hakkı, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'ne (FAO) aittir.

Akdeniz'in Kıyı Bölgesinin ve Deniz Çevresinin Korunmasına dair Barcelona Sözleşmesinin çatısı altında benimsenmiştir. Akdeniz Kıyıdaki Balıklarının Resimli Kontrol Listesi, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) tarafından temin edilmiştir.

Bu yayın Küresel Çevre Fonu (GEF) mali desteğiyle T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı (ÖÇKKB) tarafından Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilciliği (UNDP Türkiye), Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, T.C. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü ortaklığında yürütülen Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında Türkçe'ye çevrilerek basılmıştır.

Tercüme Serisi: 6

Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı

Alparslan Türkeş Cad. 31. Sok. 10 Nolu Hizmet Binası 06510 Beştepe/Yenimahalle/Ankara
Tel: 0 (312) 222 12 34 Faks: 0 (312) 222 26 61 www.ozelcevre.gov.tr
www.dka.gov.tr

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Birlik Mahallesi 2. Cadde No. 11 06610 Çankaya/Ankara
Tel: 0 (312) 454 11 00 Faks: 0 (312) 496 14 63 www.undp.org.tr

ISBN: 978-605-393-075-4

Çeviri: Murat Bilecenoğlu
Düzeltili: Güner Ergün ve Harun Güçlüsoy
Tasarım: UNEP-MAP-RAC/SPA
Türkçe Uygulama: Murat Mert Temel
Türkçe Uygulama Kontrol: Nurhan Şen ve Gülden Atkın Gençoğlu
Baskı: Yorum Basın Sanayi Ltd. Şti.
Türkçe Baskı Tarihi ve Yeri: 2011, ANKARA

Bu belge, Birleşmiş Milletler resmi belgesi olarak düşünülmemelidir

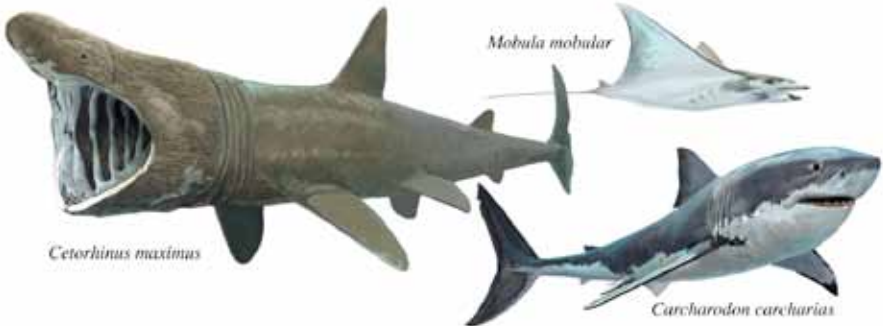
ÖNSÖZ

Kıkırdaklı balıklar, zoolojik sınıflandırmada köpekbalıkları, vatozlar, iğneli vatozlar ve tavşan balıklarını içeren Chondrichthyes sınıfına dahildir. Batoid'ler, yani vatozlar ve iğneli vatozlar, köpekbalığı benzeri yassılaştırılmış balıklardır.

Kıkırdaklı Balıkların Akdeniz'de Korunmasına Yönelik Eylem Planı aşağıda sıralanan maddeler ile aynı doğrultudadır:

- 1) Akdeniz ülkeleri tarafından kabul edilen Barselona Sözleşmesi, özellikle Özel Koruma Alanları ve Akdeniz Biyolojik Çeşitliliğine dair protokol;
- 2) FAO tarafından önerilen ve 1999'da Birleşmiş Milletlere üye devletler tarafından benimsenen Uluslararası Köpekbalıklarını Koruma ve Yönetim Eylem Planı (IPOA-Sharks) [Not: FAO dökümanlarında "köpekbalıkları", tüm kıkırdaklı balıkları ifade eder];
- 3) 11 Aralık 2001'den bu yana yürürlükte olan Birleşmiş Milletler Balık Stoğu Antlaşması (Birleşmiş Milletler Geçici ve Yüksek Göç Kabiliyetine Sahip Balık Stokları Antlaşması);
- 4) Eylül 2002'de Johannesburg'da kabul edilen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Yürütme Planı'nın 31. paragrafı.

Uluslararası Köpekbalıklarını Koruma ve Yönetim Eylem Planının (IPOA-Sharks) uygulanmasında, Kıkırdaklı Balıkların Korunması Akdeniz Eylem Planı bölgesel stratejiler için önerileri içerir, ve koruma tedbirlerinin uygulanmasının garanti altına alınabilmesi için bölgesel koordinasyon gerektiğinden, ulusal ölçekteki önceliklere ve faaliyetlere önem verir. IPOA-Sharks, FAO'ya üye devletlerin, balıkçı filolarının hedef veya hedef dışı olarak köpekbalığı avladıkları durumlarda ulusal eylem planları geliştirmeleri gerektiğini tavsiye etmektedir. Bu öneri göz önüne alındığında, Barselona Sözleşmesinin Akit Tarafları, bölgelerindeki kıkırdaklı balık kaynaklarının uzun dönemli sürdürülebilir kullanımlarını, yönetimlerini ve korunmasını garanti altına alabilmek için, burada tanımlanan önceliklere göre ulusal eylem planlarını hazırlamaya şiddetle teşvik edilmektedir.

Barcelona SzleŖmesi çerçevesinde, bazı kıkırdaklı balıklar halihazırda koruma altına alınmıŖtır: büyük beyaz köpek balığı (*Carcharodon carcharias*), gneŖlenen köpek balığı (*Cetorhinus maximus*) ve kulaklı folya (*Mobula mobular*). Bunun yanında, bazı Akdeniz lkeleri bu türlerin koruma statülerini saėlamlaŖtırmak için özel koruma tedbirleri almıŖlardır. Diğer kıkırdaklı balıklar IUCN kırmızı listesinde, ayrıca Bern ve Bonn SzleŖmelerinde yer almaktadır ve bazıları ise CITES eklerine dahil edilmiŖtir.

Belirli türlere odaklı koruma tedbirlerinin tür düzeyinde faydalı olduğu kanıtlanmış olsa da, ekosistem düzeyinde yeterli değillerdir. İŖte bu nedenle Eylem Planı'na habitat ve çevresel parametrelerin eklenmeleri gerekmektedir. Sonuç olarak, Eylem Planı'nın hazırlanmasında aŖaėıdaki temel noktalar takip edilmelidir:

- türlerin korunması
- biyolojik eŖitliliėin idamesi
- habitat korunması
- sürdürülebilir kullanım için yönetim
- bilimsel araŖtırma
- izleme
- araŖtırma, uygulama ve izleme için finansman
- halkı bilinçlendirme
- açık denizde kontrollerin sağlanması için uluslararası iŖbirliėi.

Dolayısıyla, Eylem Planı'nın yürütülmesinde çok sayıda paydaŖ yer almalıdır ve bunun baŖarısı, uluslararası, ulusal ve bölgesel ölçekte profesyonel balıkçılar, çevresel ve koruma kuruluŖları, rekreasyonel ve sportif (hobi) balıkık birlikleri, bilimsel araŖtırma organizasyonları ve akademik kurumlar, askeri ve idari kurumlar arasındaki artan iŖbirliėini gerektirmektedir.

TÜRKÇE CEVİRİYE ÖNSÖZ

Birleşmiş Milletler Çevre Programı /Akdeniz Eylem Planı (UNEP/ MAP) bünyesinde, Akdeniz'in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi, (Barselona Sözleşmesi) kapsamında; Akdeniz Ülkelerinin Hükümetlerine deniz kirliliğini tespit ve kontrol etmede yardımcı olmak, onların ulusal çevre politikalarını hazırlamak, bu hükümetlerin alternatif gelişme modelleri için daha iyi seçenekler belirlemede ve kaynaklarını daha iyi ve makul kullanmalarındaki yeteneklerini geliştirmek amacıyla Akdeniz Eylem Planı Avrupa Topluluğu tarafından 1975 yılında onaylanmıştır.

Barselona Sözleşmesi'nin, 1999 yılında yürürlüğe giren Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitlilik Protokolü dikkate alındığında, Akdeniz biyolojik çeşitliliğinin korunması için geliştirilen tür eylem planlarının uygulanması için büyük gayret gerekmektedir.

Özellikle eylem planlarında yer alan türlerin korunması ve esirgenmesi amacıyla deniz ve kıyı bölgelerinde özel koruma alanlarının kurulmasına dair hükmün bulunduğu protokol kapsamında, ülkemiz Akdeniz ve Ege kıyılarında Bakanlar Kurulu kararıyla ilan edilmiş 10 adet Özel Çevre Koruma Bölgesi yer almaktadır. Bu bölgeler yaklaşık 1.133 km kıyı uzunluğu ile 2865 km²'lik deniz alanını ihtiva etmektedir. Ayrıca Türkiye, Akdeniz'in en büyük deniz koruma alanına sahip ülkesidir ve kara sularının yaklaşık % 4'ü koruma altındadır.

Tüm dünyada olduğu gibi, Özel Çevre Koruma Bölgeleri kıyı ve deniz alanlarının doğal tarihi ve kültürel değerleri de kentsel baskı, kirlilik ve aşırı avcılık tehdidi altındadır. Söz konusu tehditleri bertaraf etmek, deniz ve kıyı koruma alanlarının genişletilmesi ve etkin korunmasının sağlanması amacıyla çalışmalarını yürüten Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı; Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü ortaklığında, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilciliği (UNDP Türkiye) uygulayıcı ortaklığıyla, Küresel Çevre Fonu (GEF) mali desteğiyle, "Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi"ni yürütmektedir.

Bu proje kapsamında Türkçe'ye çevrilen söz konusu Eylem Planlarının, ilgili türlerin ve habitatlarının korunması için, bilimsel çalışmalarla beraber uygulama çalışmalarının yapılması, gerekli önlemlerin bir an önce alınarak türlerin neslinin tükenmesini önlemek için her türlü işbirliğinin güçlendirilmesine katkıda bulunmasını dilerim.

Saygılarımla.

Ahmet ÖZYANIK
Kurum Başkanı

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
A. HEDEFLER	3
B.ÖNCELİKLER	4
C. UYGULAMA TEDBİRLERİ	7
C1. Koruma.....	7
C2. Balıkçılık Yönetimi	7
C3. Kritik Habitatlar ve Çevre	8
C4. Bilimsel Araştırma ve İzleme.....	8
C5. Kişisel Gelişim/Eğitim.....	9
C6. Eğitim-Öğretim ve Halkı Bilinçlendirme	9
C7. Bölgesel Koordinasyon Yapısı	10
D. UYGULAMAYA KATILIM	11
E. EYLEM PLANI ORTAĞININ UNVANI	12
F. EYLEM PLANININ UYGULAMA VE REVİZYONUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ	13
EK 1: Uygulama Prpgramı	15
EK 2: Akdeniz'deki Kıkırdaklı Balıkların Resimli Kontrol Listesi	17

GİRİŞ

1. Barcelona Sözleşmesi'nin Akit Tarafları, Akdeniz'de Deniz Ortamı ve Kıyısız Alanların Sürdürülebilir Gelişimi için Eylem Planı (MAP Evre II) çerçevesinde, Akdeniz'deki hassas türlerin, habitatların ve ekosistemlerin korunmasına öncelik verileceğine dair güvence verdiler.
2. Bazı kıkırdaklı balık popülasyonlarının azalması uluslararası bir sorun haline gelmiştir ve artan sayıda örgüt bu balıkların korunması için acil önlemlerin alınması gerektiğini ifade etmektedir. Bu amaçla RAC/SPA, Barcelona Sözleşmesi'nin Akit Taraflarınca (burada sunulan Akdeniz'deki kıkırdaklı balık popülasyonlarının korunmasına yönelik) bir eylem planının hazırlanmasıyla görevlendirildi (Monako, Kasım 2001).
3. Kıkırdaklı balıklar, uzun süreli baskıya ve rahatsızlığa karşı hassas olmalarına neden olan geç eşeyssel olgunluğa bağlı düşük üretkenlik ve düşük fekondite gibi belirli biyolojik özelliklere sahiptirler ve popülasyonlarında bir azalma sözü konusu olduğunda, tekrar eski hallerine gelmeleri yavaş gerçekleşir.
4. Kıkırdaklı balıkların habitat bozulmalarına, çevre kirliliğine ve aşırı avcılığa olan hassasiyetlerine katkıda bulunan, dünyaya gelen birey sayısı, üreme biyokütlesi (stok/stoka katılım ilişkisi) ve karmaşık mekansal oluşumlar (boy/cinsiyet ayrışması ve mevsimsel göç) gibi birbirleriyle yakın ilişkili faktörler de mevcuttur.
5. Pek çok köpekbalığı, bazı vatozlar ve iğneli vatozlar uç predatörler (avcı türler) olup denizel ekosistemde önemli trofik fonksiyonlara sahiptirler. Bu yüzden, söz konusu balıkların sistemin yapısı ve işlevi üzerindeki rollerini anlayabilmek için ekosistem yaklaşımı özel bir önem arz eder. Sorumsuz balıkçılık, kirlilik ve habitat tahribatının bütünleşik etkileri biyolojik özellikler, boy yapısı ve bollukta değişimlere neden olabilir ve hatta türlerin yok oluşuna yol açabilir. Dolaylı etkiler, balıkçılık faaliyetleri ekosistemden daha büyük türleri ve bireyleri avlamaya eğilimli olduğundan, türlerin yer değişimi ile birlikte av/avcı kompozisyonundaki değişiklikleri içermektedir.
6. Akdeniz kıkırdaklı balık faunası nispeten yüksek çeşitliliğe sahip olup 86 tür (47 köpekbalığı, 38 batoid ve 1 tavşan balığı türü) içermektedir. Bunlardan bazıları ticari olarak önemli türlerdir ve asırlardır hedef tür veya hedef dışı olarak avlanmaktadır; diğer türler ise oldukça nadirdir ve belki de hiçbir zaman yaygın olmayacaklardır. Bununla birlikte, bu kıkırdaklı balık popülasyonları üzerindeki bilinçsiz ve yönetimsiz balıkçılığın önemli olumsuz etkilerinin olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır.

7. Günümüzde kıkırdaklı balık popülasyonları üzerinde geniş ölçüde kabul edilen ciddi tehditler: yönetimsiz ve bilinçsiz yapılan avcılık, kirlilik ve bazı kıyusal yapılaşmaların olumsuz yansımalarıdır. Bu tehditler kıkırdaklı balıkların biyolojik çeşitliliğini ve yoğunluğunu etkilemektedir. Akdeniz, yoğun nüfusa sahip kıyı ülkeleri ile birlikte, kritik habitatları bazı kıyusal yapılaşmalar ve kirlilik etkisiyle bozulmuş yarı kapalı bir deniz konumundadır. Kirleticiler besin zincirine katıldıkları için, kirlilik deniz ekosistemine zarar verebilir ve popülasyonlar ile bireylerin fizyolojilerini ve düzgün fonksiyonlarını değiştirebilir.

8. Akdeniz'in kıkırdaklı balık faunası uzun yıllardan beri çalışılmasına rağmen, birçok türün biyolojisi, ekolojisi, popülasyon dinamiği ve stoklarının durumuna yönelik bilimsel araştırmalara halen ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmalar kıkırdaklı balıkların ekolojik rolünü daha iyi anlamak için gereklidir. Birçok türün taksonomik durumu hala belirsizdir. Birkaç tür Akdeniz'e endemiktir. Bazı Kızıldeniz türleri Süveyş Kanalı (Lessepsian göç) ile Doğu Akdeniz'e girmektedir; bu türlerin popülasyonlarındaki gelişim ve söz konusu istilacıların Akdeniz ekolojisine etkileri titizlikle çalışılmalıdır.

9. Birçok kıkırdaklı balık türü geniş yayılıma sahip ve/veya göçmen olduğuna göre, araştırma, izleme ve uygulamalar için bölgesel koordinasyon gereklidir. Ayrıca, kıkırdaklı balıkların maruz kaldıkları tehditler, korunmalarındaki acil gereksinim ve avcılıklarının yönetimi konularından haberdar olmaları amacıyla mevcut bilginin halka geniş şekilde yayılması gereklidir.

A- HEDEFLER

10. Bu Eylem Planı, aşağıdaki maddelerin geliştirilmesini hedeflemektedir:

10.1. İster hedef, ister hedef dışı olsun, ticari stokların sürdürülebilir balıkçılığı için ulusal ve bölgesel programların geliştirilmesi ve desteklenmesi yoluyla, Akdeniz'in kıyıdaki balık popülasyonlarının genel korunması,

10.2. Popülasyonları tehlikede olarak değerlendirilen belirli kıyıdaki balık türlerinin korunması,

10.3. Çiftleşme, yumurtlama ve barınma sahaları gibi kritik habitatların restorasyonu ve korunması,

10.4. Bölgesel stardart veri tabanlarının oluşturulması da dahil olmak üzere, araştırma ve izlemeye yönelik bilimsel verinin geliştirilmesi,

10.5. Tükenme sınırındaki kıyıdaki balık stoklarının iyileştirilmesi,

10.6. Kıyıdaki balıkların korunmasına yönelik kişisel gelişim ve halkı bilinçlendirme çalışmaları.

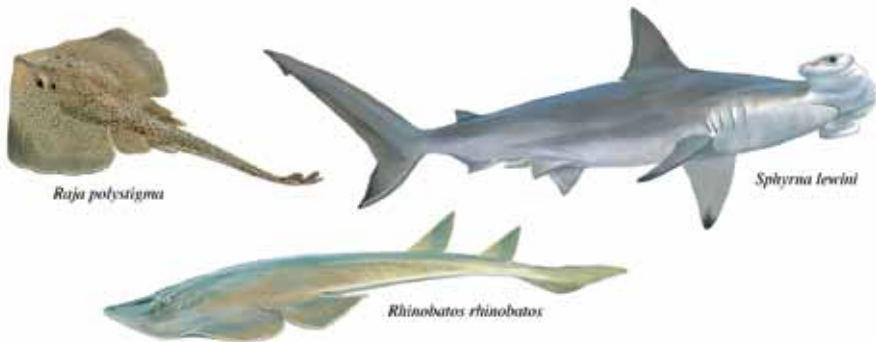
B- ÖNCELİKLER

11. Aşağıda sıralanan genel öncelikleri tavsiye edilmektedir:

11.1. Tehlike altındaki türlerin bölgesel ve ulusal ölçekte tanımlanmış yasal koruma statülerinin acilen tedarik edilmesi. Bu bağlamda, bahsi geçen türlere öncelik verilmelidir: testere balıkları (*Pristis spp.*) (2000 yılına ait IUCN Kırmızı Listesi'nde kritik (CR) olarak değerlendirilmiştir), pamuk balıkları (*Carcharias taurus* ve *Odontaspis ferox*) ve gri vatoz (*Dipturus batis*) (IUCN tarafından Akdeniz ölçeğinde sırasıyla kritik (CR) ve tehlikede (EN) olarak ön değerlendirmeleri yapılmıştır) ve hali hazırda bölgesel ölçekte değerlendirmeye alınan büyük camgöz (*Cetorhinus maximus*), büyük beyaz köpekbalığı (*Carcharodon carcharias*) ve kulaklı folya (*Mobula mobular*).

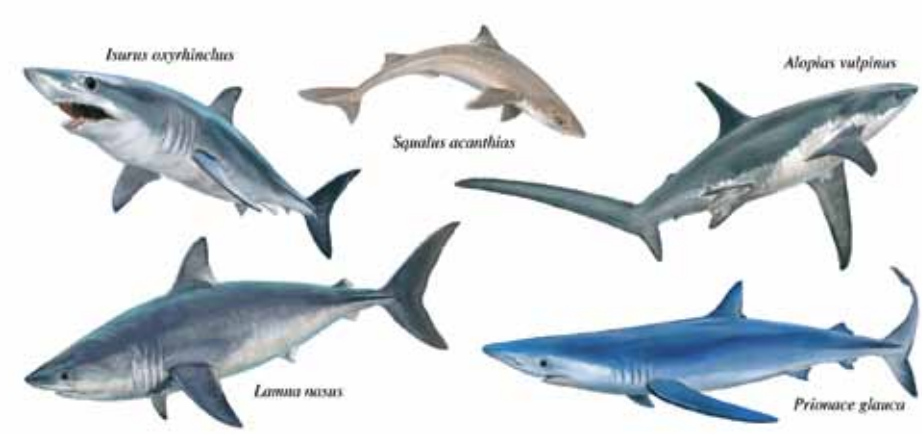

11.2. Diğer türler, nesillerinin tükenme riskine dair uygun bilgi bulunmadığından dolayı şu anda yetersiz verili'dir. Bu yüzden, çekiçbaşı köpekbalıkları (*Sphyrna spp.*), kemane balıkları (*Rhinobatos spp.*) ve vatoz (*Raja polystigma*) gibi türlerin tehdit durumlarının acilen değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

11.3. Sürdürülebilir balıkçılık adına, hedef veya hedef dışı olarak avlanılan aşğıdaki türlere yönelik yönetim programlarının geliştirilmesi:

11.3.1. Birincil olarak ana ticari türler için: mahmuzlu camgöz (*Squalus acanthias*), sapan balığı (*Alopias spp.*), mako köpekbalıkları (*Isurus spp.*), dikburun karkaryas (*Lamna nasus*) ve mavi köpekbalığı (*Prionace glauca*).

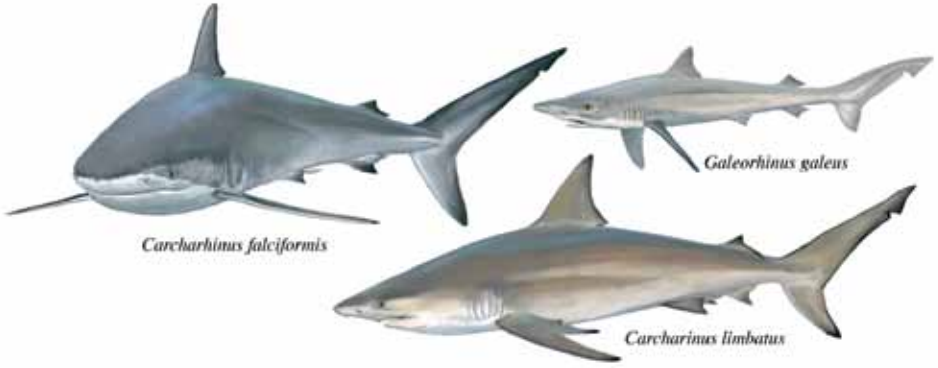

11.3.2. İkinci olarak, diğer ticari önem arz eden türler için: kelerler (*Squatina spp.*), kedi köpekbalıkları (*Scyliorhinus spp.* ve *Galeus melastomus*), adi köpekbalıkları (*Mustelus spp.* ve *Galeorhinus galeus*), camgözler (*Carcharhinus falciformis*, *C. limbatus*, *C. obscurus* ve *C. plumbeus*), vatozlar (*Leucoraja spp.*, *Raja spp.*), ve iğneli vatozlar (*Dasyatis spp.*).

11.4. Hedef dışı, istenmeyen kıkırdaklı balık avının azaltılmasını ve/veya canlı salınmalarını sağlayacak balıkçılık uygulamalarının teşvik edilmesi ve yüzgeç avcılığı gibi savurgan faaliyetlerin yasaklanması.

11.5. Korunmaları ve restorasyonları için özellikle çiftleşme, yumurtlama ve barınma sahaları gibi kritik habitatların tanımlanması.

11.6. Özellikle yukarıda adı geçen türlerin üreme ve büyüme parametreleri ile ilgili olarak, genel biyolojileri, ekolojileri ve popülasyon dinamikleri üzerine araştırma programlarının geliştirilmesi.

11.7. Balıkçılık ve balıkçılıktan bağımsız izleme programlarının her iki sistem için geliştirilmesi.

11.8. Ulusal ve bölgesel ölçekte kişisel gelişimi garantilemek için başlıca taksonomi, biyoloji, ekoloji, izleme metotları ve stok değerlendirme alanlarında eğitimlerin geliştirilmesi.

11.9. Profesyoneller ve halkın bilinçlendirilmesi için bilgilendirme ve eğitim öğretim programlarının geliştirilmesi.

C- UYGULAMA TEDBİRLERİ

Yukarıda bahsedilen genel prensiplerin tamamlanabilmesi için, ulusal ve bölgesel ölçekte özel tedbirlerin alınması gereklidir:

C.1. Koruma

12. Ulusal ve uluslararası kanun ve sözleşmeler doğrultusunda, yasal koruma tehlike altındaki türlere verilmelidir (bkz. Paragraflar 10.2 ve 11.1)

C.2. Balıkçılık Yönetimi

13. IPOA-Sharks ve BM Geçici Balık Stokları Antlaşma'larındaki prensiplere göre, bir tür veya stok üzerinde balıkçılık kaynaklı mortaliteye (ölümlere) katkıda bulunan devletler, bunların yönetimine iştirak etmelidirler.

14. Mevcut balıkçılık değerlendirme raporları ve yönetim programları kıkırdaklı balıklara uyarlanmalı veya IPOA-Sharks çerçevesinde özel planlar geliştirilmelidir.

15. Doğru ve kesin balıkçılık istatistiklerinin, özellikle türlere göre avlanan ve karaya çıkartılanlar üzerine olmak kaydıyla, toplanması aciliyet arz eder. Bu amaçla, balık tanımlama rehberlerinin, yerel isimleri de içerecek şekilde uygun dillerde yayınlanması ve balıkçılara ulaştırılması gerekmektedir. Ayrıca, mümkün olduğunca balıkçılık gücü hakkında veri toplanmalıdır.

16. Kıkırdaklı balıklar hakkındaki yönetim programları, popülasyonlar ve stokların değerlendirmesini içeren sürdürülebilir yönetim çalışmalarına dayanmalıdır. Yönetim, aynı zamanda hedef dışı ve tesadüfi avın azaltılmasını dikkate almalıdır. Bu noktada, hedef dışı avın ve koruma altındaki türlerin avcılığının azaltılması ve doğaya tekrar salınması hakkındaki rehberler uygun dillere yayınlanarak tüm potansiyel kullanıcılara ulaştırılmalıdır.

17. Kıkırdaklı balıkların hedef veya hedef dışı olarak avcılığının yapıldığı durumlarda balıkçılığın daimi olarak izlenmesi önemli bir yönetsel tedbir olup, söz konusu türlerin sürdürülebilir sömürülmesi veya korunması için faydalıdır. Bu eylem, kıkırdaklı balıkların, aşırı avcılığın kesin bir işareti olabilen, av miktarında veya biyokütlelerinde belirgin azalmanın zamanında tespitine olanak sağlar. Söz konusu izleme kayıt defterlerinin incelenmesi, avın karaya çıkartıldığı bölgelerin gözlenmesi veya deniz çalışmaları ile yapılabilir. Bu eylem aynı zamanda gözlemleri (karaya vurma ve denizdeki gözlemler) ve tesadüfi yakalanmaları içermelidir.

18. Çoğu tür için, ulusal, bölgesel veya uluslararası ölçekte işbirliği yönetimi gereklidir. İşbirliği yaklaşımına ulaşabilmek için gereken mekanizmalar, aşağıdaki bileşenlerden oluşabilir:

- sömürülen mevcut kaynaklar ve yönetim sistemleri hakkında bilgi,
- yasal enstrümanların tanımlanması ve sağlanması,
- katılımcı planlama yaklaşımının kullanılması,
- açık ve net yönetim antlaşmalarının tanımlanması,
- ulusal grupların oluşturulması ve geliştirilmesi.

19. Akdeniz ülkeleri, yüzgeç avcılığını yasaklamalıdır (köpekbalıklarının yüzgeçlerini kesip, geri kalan bedenini denize atıldığı savurgan uygulama).

C.3. Kritik Habitatlar ve Çevre

20. Akdeniz'in kritik habitatlarının haritalanması ve envanterinin çıkartılması için saha çalışmaları gerekmektedir.

21. Bu habitatlar, konu hakkındaki ulusal, uluslararası kanunlar ve sözleşmeler uyarınca, insan faaliyetlerinin olumsuz etkilerinden kaynaklanan bozulmaları önleyebilmek adına yasal olarak korunmalıdır. Söz konusu habitatlarda kötüye gidiş gözlemlendiğinde, restorasyon programları başlatılmalıdır. Yasal korumanın bir örneği, mümkün olan yerlerde, insan faaliyetlerinin düzenlendiği "deniz koruma alanları" yaratmaktır.

22. Bu tarz koruma tedbirleri hem balıkçılık yönetiminin, hem de bütünleşik kıyı alanları yönetiminin parçası olabilir.

C.4. Bilimsel Araştırma ve İzleme

23. Koruma tedbirlerine paralel şekilde, büyüme, üreme, beslenme, coğrafik ve batimetrik dağılım, göç, popülasyon genetiği ve dinamiği gibi konulara değinmek kaydıyla türlerin biyolojisi, ekolojisi ve risk değerlendirmesi üzerine uygun finansman ve araştırmacı ekibi içeren bilimsel araştırma programlarının başlatılması ve geliştirilmesi gereklidir. Göç eden türler için bölgesel markalama (konvansiyonel, kendiliğinden ayrılabilen veya uydu markalar) programları geliştirilmelidir. Ayrıca, tedbir prensipleri dahilinde, kaynakların durumlarını ve balıkçılık eforunu inceleyen seferler değerlendirilmelidir. Benzer şekilde, ıskarta hem kompozisyon, hem de miktar açısından irdelenmelidir. Hedef dışı avı azaltan veya önleyen araçlar üzerine gerçekleştirilen araştırmalar teşvik edilmelidir.

24. Balıkçılığın izlenmesinde, türlerin biyolojileri ve kesin balıkçılık miktarı hakkında veri elde etmek amacıyla, avın karaya çıkartıldığı bölgelerde ve balık hallerinde standart veri toplanması için gemide gözlem programlarının ilave edilmesi ve tamamlanması gerekmektedir. Ayrıca kıkırdaklı balıklar için uyarlanan kayıt defterleri balıkçılara dağıtılmalıdır. Aşağıda listelenen veri seti ticari ve hedef dışı türler için gereklidir:

- cinsiyetlere göre boy frekans dağılımı ile birlikte avın tür kompozisyonu;
- ticari avdaki türlerin sayıları ve ağırlıkları;
- ıskarta türlerin sayıları ve ağırlıkları (+ ıskarta nedenleri);
- ürün şekli (bütün, başı kesilmiş, iç organları alınmış, fileto, yüzgeç);
- av araç gereçleri ile geminin teknik özellikleri ve seyirin şekli;
- ticari ve pazar değerleri.

Bunlara ilave olarak yaş tayini için uygun şekilde saklanmış örnekler (omur, sırt dikenini) ve genetik analizler (DNA) için doku örneği alınmalıdır.

25. Akdeniz ülkeleri, hem ulusal, hem de bölgesel ölçekte özel programlar tasarlamalı, veya mevcut olanları tüm Akdeniz'i kapsayacak şekilde genişletmeli ve balık yoğunluğunu (nişpi bolluk) tahmin edebilmek için standart kantitatif veri toplamalıdır. Bu sayede çeşitli türlerin risk statüleri değerlendirilebilir.

C.5. Kişisel Gelişim/Eğitim

26. Akit Taraflar, kıkırdaklı balıkların korunması hakkında çalışacak uzmanların, su ürünleri görevlilerinin ve yöneticilerin eğitimlerini desteklemelidirler. Bu bağlamda, mevcut girişimlerin tanımlanması ve taksonomi, koruma biyolojisi ve izleme araştırmalarında teknikleri içeren programlara öncelik verilmesi gereklidir (bkz. bilimsel araştırma hakkında yukarıdaki paragraf).

27. Eğitim programları ayrıca balıkçılık verisi toplama yöntemleri, stok değerlendirme ve özellikle veri analizi üzerinde odaklanmalıdır.

C.6. Eğitim-Öğretim ve Halkı Bilinçlendirme

28. Koruma tedbirlerinin etkili olabilmesi için, halkın desteği sağlanmalıdır. Bu amaçla, ulusal kurumlara, yerleşik halka, öğretmenlere, ziyaretçilere, profesyonel balıkçılara, sportif balıkçılara, dalgıçlara ve diğer paydaşlara bilgilendirme toplantıları düzenlenmelidir. Basılı materyal, kıkırdaklı balıkların yaşam tarzları ve hassasiyetlerini sunacak şekilde hazırlanmalıdır.

29. Ayrıca, kıkırdaklı balıkların koruma çalışmalarında etkin rol oynamalarını sağlamak adına, kıkırdaklı balık gözlem rehberlerinin basılarak olta balıkçıları, yatçılar ve dalgıçlar gibi potansiyel gözlemcilerle dağıtımının yapılması gereklidir.

30. Eğitim-öğretim ve halkı bilinçlendirme sürecinde, doğa korumayla ilgilenen dernekler ve diğer kurumların yardımları istenmelidir.

C.7. Bölgesel Koordinasyon Yapısı

31. Yukarıda bahsedilen türlerin ve habitatlarının korunmasıyla ilgili eylemlere ait tüm tavsiyeler ve araştırma ve eğitim-öğretim programları, Akdeniz havzasındaki tüm ülkeler arasında olabildiğince işbirliği sağlanarak izlenmeli ve uygulanmalıdır.

32. Bu eylemler, gerektiğinde uzlaşma notaları (MoU) kabul ettirilerek, diğer bölgesel balıkçılık kuruluşlarının (örneğin GFCM, ICCAT) işbirliği ve desteği ile hayata geçirilmelidir.

33. Mevcut Eylem Planı'nın uygulanması bölgesel olarak, RAC/SPA vasıtasıyla Akdeniz Eylem Planı (MAP) Sekretaryası tarafından koordine edilecektir. Koordinasyon yapısının temel işlevleri aşağıdaki maddeleri içerecektir:

- Veri toplamasını özendirmek, desteklemek, yayınlamak ve sonuçların Akdeniz ölçeğinde yayılmasını sağlamak;
- Akdeniz'de önem arz eden türlerin ve alanların envanterlerinin oluşturulmasını teşvik etmek;
- Özel Koruma Alanları Ulusal Odak Noktası Toplantısında ve Akit tarafların toplantılarında sunulmak üzere, Eylem Planı'nın uygulama aşamaları hakkında raporlar hazırlamak;
- Akdeniz'in kıyıdaki balıklarıyla ilgili belirli konularda uzman toplantıları ve eğitim kursları organize etmek;
- Eylem Planı'nın kabul edilmesinden 3 yıl sonra, kırkırdaklı balıklarının durumlarının tanımlandığı bir Akdeniz Sempozyumunun organizasyonunu koordine etmek ve Eylem Planı'ndaki uygulama aşamalarının envanterini çıkartmak;
- Eylem Planı'nın kabul edilmesinin 5 yıl sonra, Eylem Planındaki gelişmelerin gözden geçirildiği bir toplantı organize etmek ve eğer gerekiyorsa Eylem Planının revizyonunu önermek.

34. Aynı hedefler doğrultusunda tamamlayıcı çalışmalarda bulunan diğer uluslararası organizasyonlar RAC/SPA tarafından cesaretlendirilecek ve harcanan emeğin olası tekrarları önlenip işbirliği teşvik edilecektir.

35. Bu Eylem Planının, özellikle uluslararası sularda kabul ettirilmesini sağlamayı amaçlayan girişimlere yardımcı olunacaktır.

D- UYGULAMAYA KATILIM

36. Bu Eylem Planının uygulanması, Akit Tarafların ulusal kurumlarının sorumluluğundadır. Taraflar, korunan ve henüz koruma altına alınmamış kıkırdaklı balıklar hakkındaki eylemlerin uygulanmasını garanti altına almak amacıyla kendi ulusal, çevresel veya balıkçılık departmanları arasındaki koordinasyonu kolaylaştırmalıdır. İlgili kurum ve kuruluşlar, mevcut Eylem Planının uygulanması çalışmalarına ortaklıkları ve katılmaları için davet edilmektedir. Akit Taraflar, Özel Koruma Alanları Ulusal Odak Noktaları Toplantısının tavsiyesi üzerine, kendi olağan toplantılarında, burada bahsi geçen öncelikleri özetlemek kaydıyla, mevcut Eylem Planının uygulanmasını kolaylaştıracak belirgin çalışmalar yürüten ve yürütmeyi talep eden (koruma, araştırma vb.) veya bu çalışmalara destek veren (finansal veya diğer şekillerde) herhangi bir organizasyon veya laboratuvara "Eylem Planı Ortağı" statüsü tahsis edebilir. STK'lar başvurularını doğrudan RAC/SPA'ya yapabilirler.

37. Koordinasyon yapısı, Eylem Planı ortakları arasında düzenli diyalogu sağlayacak mekanizmalar tesis etme ve gerektiğinde bu etkiyi temin edecek toplantılar düzenlemelidir.

E- EYLEM PLANI ORTAĞININ UNVANI

38. Eylem Planına dışarıdan katılımları cesaretlendirmek ve ödüllendirmek için, Akit Taraflar, olağan toplantılarında Akdeniz'deki kıkırdaklı balıkların korunmalarına yardım edebilecek somut eylemlerde bulunacağı güvenini sağlayan tüm kurumlara (devlet, STK, ekonomik, akademik vb.) "Eylem Planı Ortağı" payesi verebilir. Eylem Planı Ortağı unvanı, Özel Koruma Alanları Ulusal Odak Noktaları Toplantısının tavsiyesini takiben, Akit Taraflar tarafından ödöl mahiyetinde sunulacaktır.

F- EYLEM PLANININ UYGULAMA VE REVİZYONUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

39. Özel Koruma Alanları Ulusal Odak Noktaları, her toplantılarında, ulusal raporlara ve RAC/SPA tarafından bölgesel ölçekteki uygulamalar üzerine hazırlanacak bir rapora dayanarak, Eylem Planının uygulanmasındaki gelişimin değerlendirilmesini yapacaklardır. Bu değerlendirme ışığında, Özel Koruma Alanları Ulusal Odak Noktaları Akit Taraflara gönderilmek üzere tavsiyelerde bulunacak ve eğer gerekiyorsa, Eylem Planının Ek'inde verilen zaman tablosunda ayarlamalar önerecektir.

EK - 1

UYGULAMA PROGRAMI

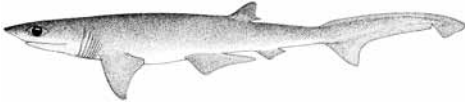
EYLEM	SON TARİH	KİM TARAFINDAN
Araçlar		
1. İletişim ağı (ör. FTP sitesi) ve katılımcı rehberinin oluşturulması (bkz. C.7 paragraf 33 "Bölgesel koordinasyon yapısı")	Kabul edilmesinden 1 yıl sonra	RAC/SPA
2. Uygun dillerde tür tanımlama rehberleri (bkz. C.2 paragraf 15 "Balıkçılık yönetimi")	Kabul edilmesinden 1 yıl sonra	Akit taraflar ve Bölgesel Balıkçılık Yönetimi Kuruluşları
3. Tür bazında ıskarta ve karaya çıkartılan ticari avın izlenmesi protokolünün desteklenmesi (bkz. paragraf C.2 "Balıkçılık yönetimi")	Kabul edilmesinden 1 yıl sonra	RAC/SPA ve Akit Taraflar
4. Nadir gözlenen, tehlike altında ve korunan türlerin verilerini kaydetmek için protokoller (bkz. C.1 "Koruma")	Kabul edilmesinden 2 yıl sonra	RAC/SPA
5. Bilgilendirme kampanyaları ve halkı bilinçlendirmek için yayınlar (bkz. C.6. Eğitim öğretme ve halkı bilinçlendirme)	Kabul edilmesinden 2 yıl sonra	RAC/SPA
6. Uygun dillerde hazırlanmak ve yayınlanmak üzere, hedef dışı üründeki hassas türlerin varlığını azaltmak ve yakalandıklarında geri salmak hakkında rehberler (bkz. C.2 paragraf 16 "Balıkçılık yönetimi")	Kabul edilmesinden 2 yıl sonra	RAC/SPA
7. Kıkırdaklı balık gözlemi için klavuzlar (bkz. C.6. paragraf 29 "Eğitim ve kamu bilinci")	Kabul edilmesinden 3 yıl sonra	RAC/SPA
8. Akdeniz kıkırdaklı balıkları üzerine sempozyum (bkz. C.7 paragraf 33 "Bölgesel koordinasyon yapısı")	Kabul edilmesinden 3 yıl sonra	RAC/SPA
9. Eylem Planındaki ilerlemenin gözden geçirme toplantısı (bkz. C.7 paragraf 33 ve F "Eylem Planının Uygulama ve Revizyonun Değerlendirilmesi")	Kabul edilmesinden 5 yıl sonra	RAC/SPA
Yasal Süreçler		
10 a. Ülkelere göre, tehlike altındaki türler için bu Eylem Planında tavsiye edilen yasal korumanın sağlanması 10 b. Yetersiz verili türlerin durumlarının acilen değerlendirilmesi (bkz. B paragraf 11.1 "Öncelikler"; C1 "Koruma")	Kabul edilmesinden 1 yıl sonra	Akit Taraflar, Ulusal ve bölgesel düzeyde aracılık edenler
11. "Yüzgeç avcılığını" yasaklayan düzenlemeler için yasa çıkartılması (bkz. C.2 paragraf 19 "Balıkçılık yönetimi")	Kabul edilmesinden 2 yıl sonra	Akit Taraflar ve Bölgesel Balıkçılık Yönetimi Kuruluşları

12. İnsan faaliyetinin olumsuz etkilerini azaltmak için yasal korumaya sahip kritik habitatlar (bkz. C.3. "Kritik habitatlar ve çevre")	Kabul edilmesinden 4 yıl sonra	Akit Taraflar
13. Uluslararası sulardaki balıkçılığın izlenmesini yürütmek hedefiyle kurulacak sistemin yasal tedbirlerini kolaylaştırma (bkz. C.7 paragraf 35 "Bölgesel koordinasyon yapısı")	Kabul edilmesinden 4 yıl sonra	Akit Taraflar ve RAC/SPA
İzleme ve Veri Toplanması		
14. Ülkeler tarafından tanımlanan temel türlerin biyolojileri, ekolojileri ve popülasyon dinamikleri üzerine araştırma programları oluşturmak (bkz. C.4 "Bilimsel araştırma ve izleme")	Kabul edilmesinden 1 yıl sonra	Akit Taraflar
15. Rekreatif ve ticari balıkçılık için izleme sisteminin uygulanması (bkz. C.2 "Balıkçılık yönetimi")	Kabul edilmesinden 1 yıl sonra	Akit Taraflar
16. Merkezi veritabanlarının kurulmasını veya mevcut olanların takviye edilmesini destekleme (bkz. C.7 "Bölgesel koordinasyon yapısı")	Kabul edilmesinden 1 yıl sonra	Akit Taraflar ve RAC/SPA
17. Kritik habitatların (çiftleşme, yumurtlama ve barınma sahalarının) ön envanterinin çıkartılması (bkz. paragraf 11.4 "Öncelikler" ve C.3 "Kritik habitatlar ve çevre")	Kabul edilmesinden 2 yıl sonra	Akit Taraflar
Yönetim ve Değerlendirme Prosedürleri		
18. Akdeniz'deki kıyıdaki balık türlerinin durumlarının gözden geçirilmesi (bkz. B paragraf 11.2. "Öncelikler"; C.1 paragraf 12 "Koruma"; C.4. paragraf 25 "Bilimsel araştırmalar ve izleme")	Kabul edilmesinden 1 yıl sonra	Uluslararası organizasyonlar
19. Balıkçılığın ve yönetim ihtiyaçlarının tanımlanması (bkz. C.2. "Balıkçılık yönetimi")	Kabul edilmesinden 1 yıl sonra	Akit Taraflar ve Bölgesel Balıkçılık Yönetimi Kuruluşları
20. Ulusal kıyıdaki balık planlarının hazırlanması (bkz. C.1 "Koruma", C.2 "Balıkçılık yönetimi" ve C.3 "Kritik habitatlar ve çevre")	Kabul edilmesinden 1 yıl sonra	Akit Taraflar
21. Kıyıdaki balıkların avlandığı balıkçılık faaliyetleri için yönetim planlarının hazırlanması (bkz. B paragraf 11.3.1 ve 11.3.2 "Öncelikler")	Kabul edilmesinden 4 yıl sonra	Akit Taraflar ve Bölgesel Balıkçılık Yönetimi Kuruluşları

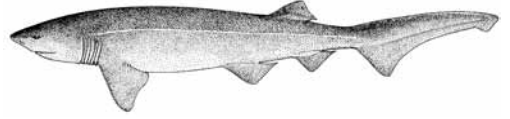
EK - 2

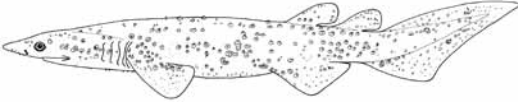
AKDENİZ'DEKİ KIKIRDAKLI BALIKLARIN RESİMLİ KONTROL LİSTESİ

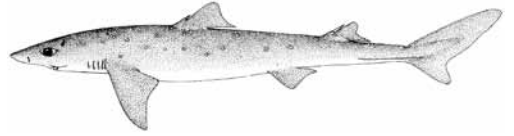
Heptanchias perlo

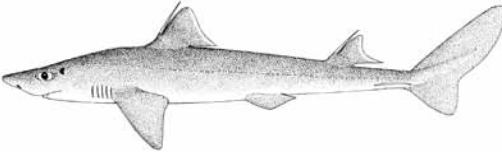
Hexanchus griseus

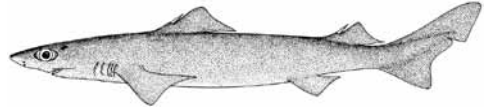
Echinorhinus brucus

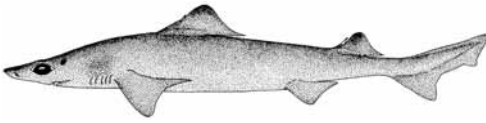
Squalus acanthias

Squalus blainvillei

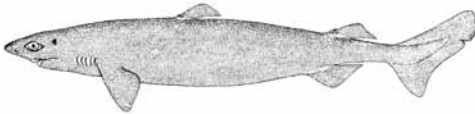
Centrophorus granulosus

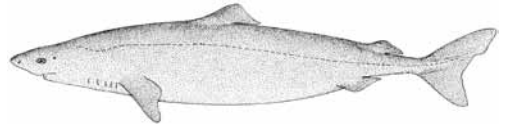
Centrophorus uyato

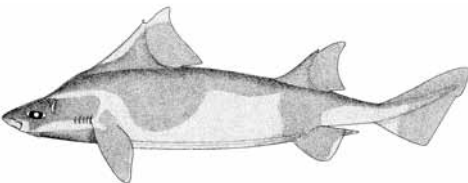
Etmopterus spinax

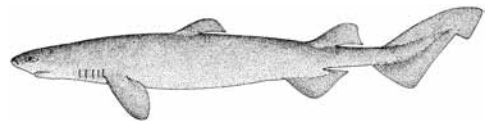
Centroscygnus coelepis

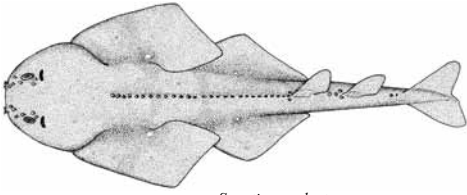
Somniosus rostratus

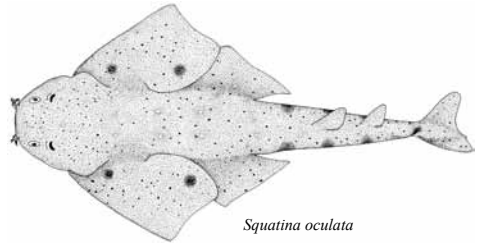
Oxynotus centrina

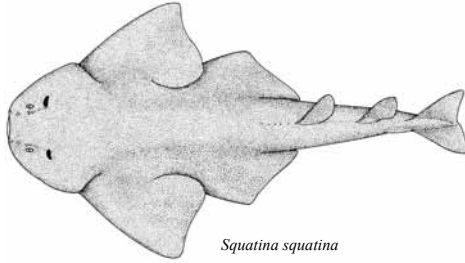
Dalatias licha

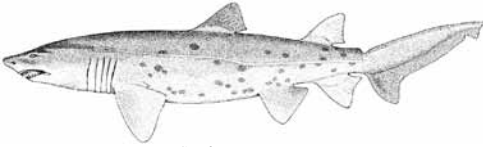
Squatina aculeata

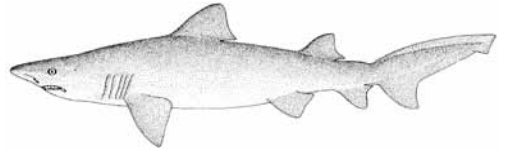
Squatina oculata

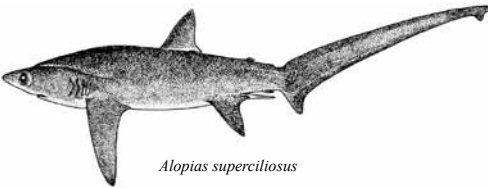
Squatina squatina

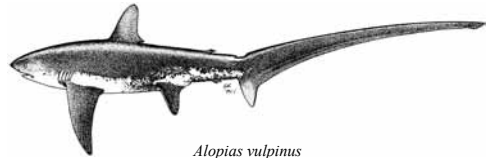
Carcharias taurus

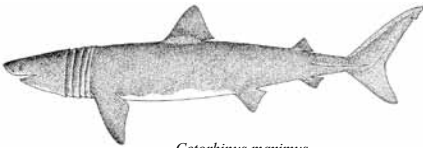
Odontaspis ferox

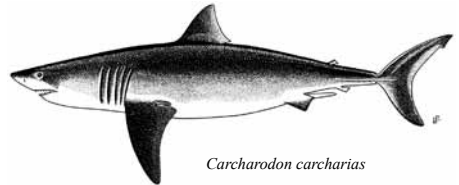
Alopias superciliosus

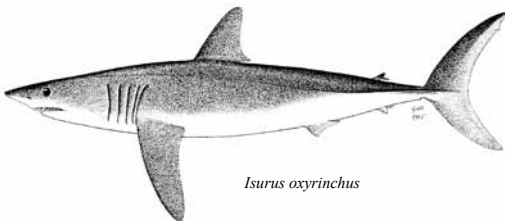
Alopias vulpinus

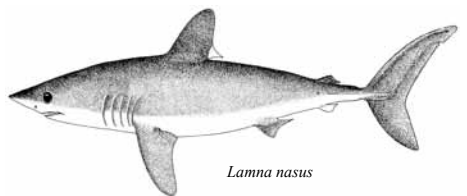
Cetorhinus maximus

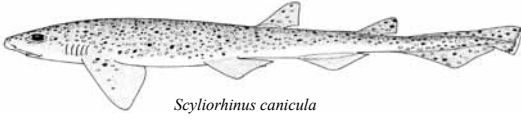
Carcharodon carcharias

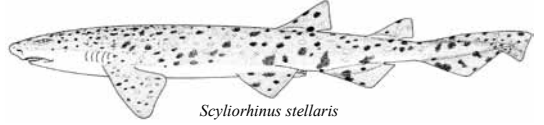
Isurus oxyrinchus

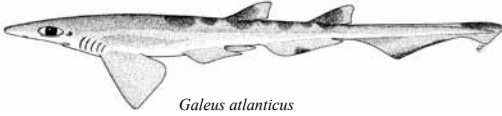
Lamna nasus

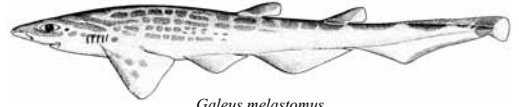
Scyliorhinus canicula

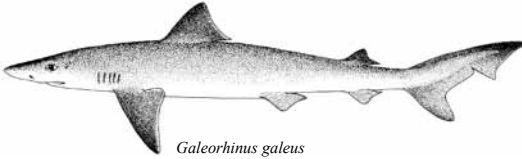
Scyliorhinus stellaris

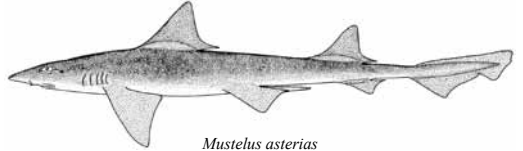
Galeus atlanticus

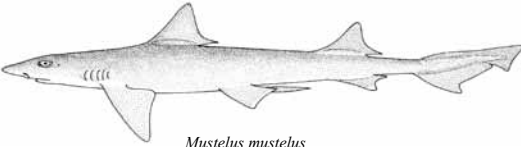
Galeus melastomus

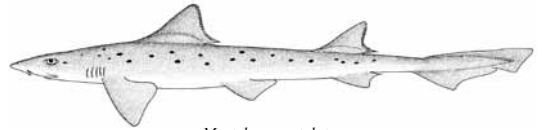
Galeorhinus galeus

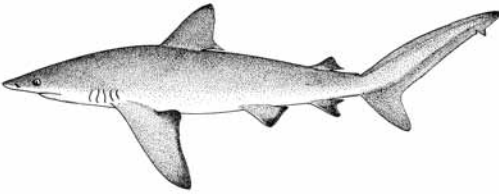
Mustelus asterias

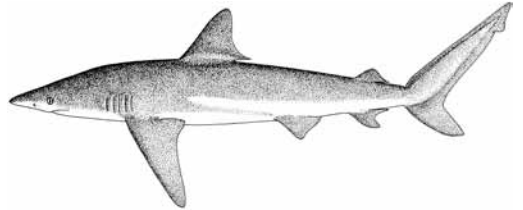
Mustelus mustelus

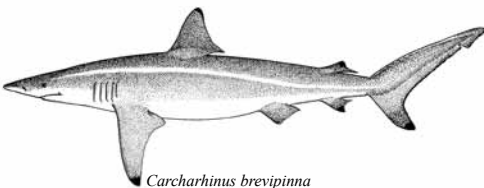
Mustelus punctulatus

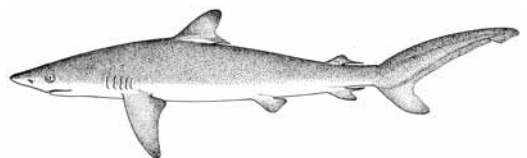
Carcharhinus altimus

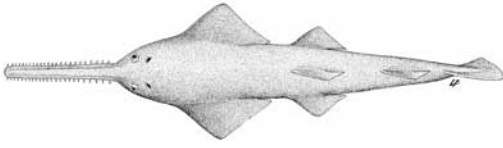
Carcharhinus brachyurus

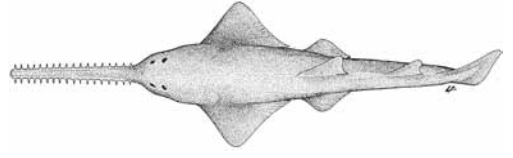
Carcharhinus brevipinna

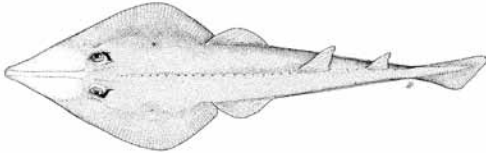
Carcharhinus falciformis

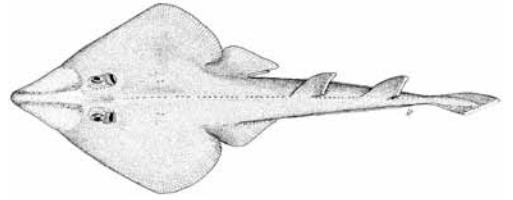
Pristis pectinata

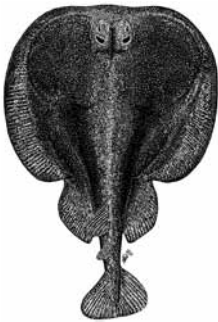
Pristis pristis

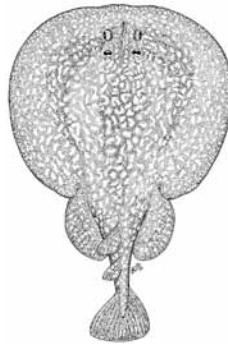
Rhinobatos cemiculus

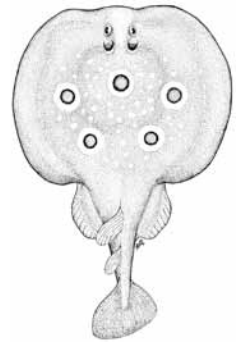
Rhinobatos rhinobatos

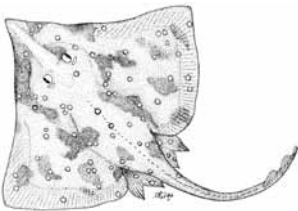
Torpedo nobiliana

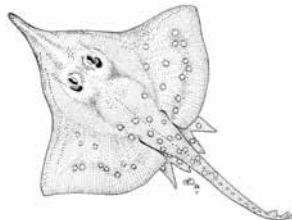
Torpedo marmorata

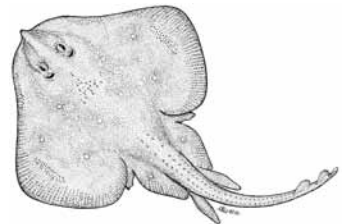
Torpedo torpedo

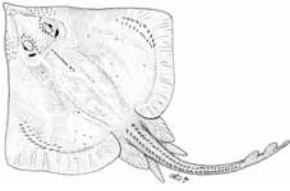
Dipturus batis

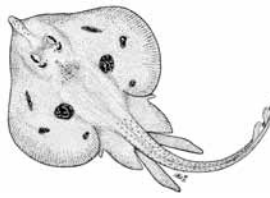
Dipturus oxyrinchus

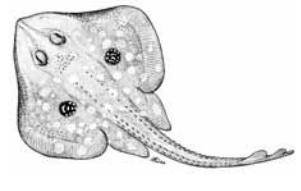
Leucoraja circularis

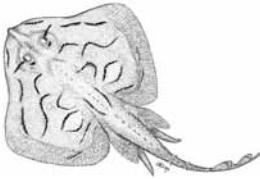
Leucoraja fullonica

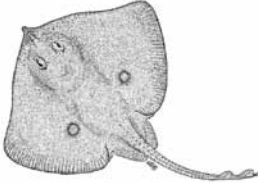
Leucoraja melitensis

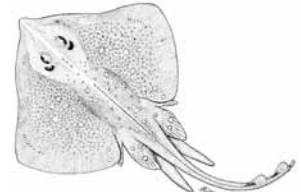
Leucoraja naevus

Leucoraja undulata

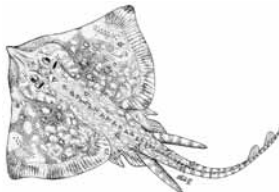
Raja africana

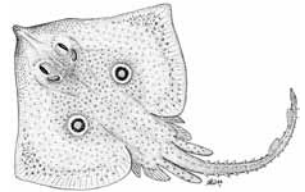
Raja asterias

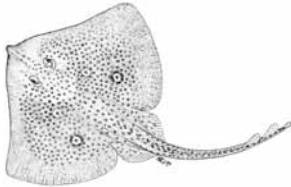
Raja brachyura

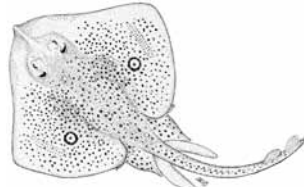
Raja clavata

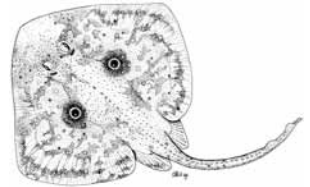
Raja miraletus

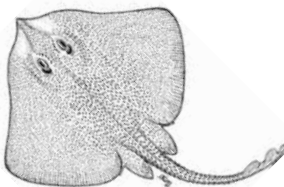
Raja montagui

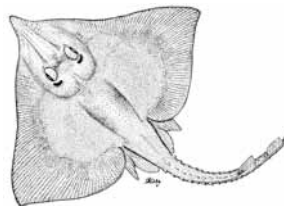
Raja polystigma

Raja radula

Raja rondeleti

Rostroraja alba

Özel Koruma Alanları Bölgesel Faaliyet Merkezi (RAC/SPA)

Boulevard du Leader Yasser Arafat
B.P.337 - 1080 Tunis CEDEX - TUNUSIA
Tel: ++(216) 71206 649 Faks: ++(216) 71 206 485
e-posta: car-asp@rac-spa.org
www.rac-spa.org

Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı

Alparslan Türkeş Cad. 31. Sok. 10 Nolu Hizmet Binası 06510
Beştepe/Yenimahalle/Ankara
Tel: 0 (312) 222 12 34 Faks: 0 (312) 222 26 61 www.ozelcevre.gov.tr
www.dka.gov.tr

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Birlik Mahallesi 2. Cadde No. 11 06610 Çankaya/Ankara
Tel: 0 (312) 454 11 00 Faks: 0 (312) 496 14 63
www.undp.org.tr

